

Сдружение, вписано в РЮЛНЦ
на Р България
ЕИК 176964109
Седалище и адрес на управление:
гр. Варна, ул. "Охрид" N 24-26, ет.1
office@blsaceu.eu

Асоциация вписана в Региструла
на юридическите лица без имуществен
характер на Р. България, CUI 176964109
Седище и адрес на управление:
Мун. Варна, стр. Охрид нр. 24-26, етаж 1
office@blsaceu.eu

**ПРОТОКОЛ ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА КОНСУЛТАТИВНИЯ СЪВЕТ ЗА ЧЕРНО МОРЕ (BISAC)
17 септември 2025 г., Констанца**

***Работна група 1 – Селективност на риболовните уреди: Модификация и
узаконяване на устройства за улов на дънни видове, съобразени със специфичните
условия на Черно море, с цел минимално въздействие върху други дънни
обитатели и бентосни видове***

На 17 септември 2025 г. в Констанца се проведе работна сесия, посветена на темата за селективността на риболовните уреди, а именно модификацията и узаконяването на устройства, предназначени за улов на бентосни видове, съобразени със специфичните условия на Черно море, с цел намаляване на въздействието върху други дънни организми. Сесията се проведе в рамките на работната програма за 2025 г. на Консултативния съвет за Черно море (BISAC).

Заседанието беше организирано в хибриден формат, с присъствено участие в хотел Del Mar Mamaia и онлайн участие чрез платформата Zoom. Освен членовете на BISAC и Секретариата, в заседанието участваха представители на съответните власти, институции и организации от региона, включително: г-н Пламен Петков – Министерство на земеделието и храните (България); г-н Михайл Леонов – държавен секретар в Министерството на земеделието и развитието на селските райони, отговарящ за рибарството (Румъния); г-жа Отилия Михайл – Министерство на околната среда, водите и горите (Румъния); г-н Константин Петров – GFCM (България); д-р Антонело Сала – координатор на проекта DecarboNUT (Италия); г-жа Пинелопи Белеку и г-жа Десислава Чапарова – DG MARE; г-жа Магда Ненчю – научен сътрудник в Националния институт за морски изследвания и развитие „Григоре Антипа“ (Румъния); г-н Виолин Райков – Българска академия на науките (България).

Заседанието беше председателствано от д-р Йордан Господинов, председател на BISAC. Той подчерта, че селективността на риболовните уреди и намаляването на въздействието върху бентосните местообитания са сред основните приоритети на Европейската комисия, тясно свързани с целите на Европейския зелен пакт, Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. и Общата политика в областта на рибарството. Насърчаването на селективни риболовни уреди и адаптирането на техническите мерки към регионалните специфики, включително в Черно море, допринасят за устойчивото използване на морските ресурси, защитата на чувствителните местообитания и намаляването на екологичното въздействие от

риболовните дейности. В този контекст инициативите, насочени към разработването и регулирането на селективни риболовни уреди с ниско въздействие, представляват съществен елемент за постигане на добро екологично състояние на морската среда, укрепване на устойчивостта на рибарския сектор и осигуряване на устойчив риболов в дългосрочен план.

Сесията продължи с презентация, изнесена от д-р Магда Ненчю, научен сътрудник в Националния институт за морски изследвания и развитие „Григорие Антипа“.

Взаимодействие на дънните влачени риболовни уреди с местообитания със значение за биологичното разнообразие

Контекст

Д-р Магда Ненчю представи серия от уводни съображения относно въздействието на риболовните дейности върху морските местообитания. В общ план тя отбеляза, че водните екосистеми представляват естественото местообитание на рибните видове като цяло; при анализа на въздействието на риболова обаче следва да се отдели особено внимание на субстрата на морското дъно и на видовете, формиращи съпътстващи биоценози, като миди и макрофити.

Тя подчерта, че подвижните дънни уреди с контакт със субстрата (MBCG) могат да предизвикат различни ефекти върху субстрата в зависимост от вида на уреда, характеристиките на седиментите, съществуващото биоразнообразие и интензивността и честотата на риболовната дейност.

В национален контекст беше отбелязано, че дънният тралов риболов с разперващи дъски не е регламентиран като разрешен риболовен уред в Румъния, като понастоящем се използват само два вида инвазивни влачени уреди: бим трал (ТВВ) и хидравлична драга (НМД). Тези уреди могат да работят изключително върху меки субстрати (пясък и/или тиня), които позволяват влачене по дъното.

Бим тралът беше описан като влачен филтриращ уред, състоящ се от метална греда, поддържана от две метални обувки и оборудвана с торбовидна мрежа (коденд). Металната рамка поддържа мрежата, която е закрепена в предната част към елемент за здравина (въже, кабел или верига), предназначен да насочва и концентрира целевия ресурс към торбовидната част. Размерът на окото на мрежата е най-малко 40 mm, за да се позволи освобождаването на незрели екземпляри.

Физическото въздействие върху меките седименти може да бъде класифицирано като геотехнически ефекти (проникване и нарушаване на субстрата, странично преместване на седиментите и изменение на полето на налягане) и хидродинамични ефекти (ресуспендиране на седименти във водния стълб).

Според резултатите от изследванията, получени от NIMRD, дейностите по дънен тралов риболов могат да предизвикат изменения в структурата на бентосните местообитания, изразяващи се в намалено таксономично богатство, по-ниски стойности на екологичните показатели и влошаване на екологичното състояние. Влачените уреди могат също така да повлияят върху бентосните съобщества чрез ресуспендиране на седиментите и изменения в биогеохимичните процеси на морското дъно.

Изследвана зона по румънското крайбрежие

Изследваната зона, обхващаща северната част на румънския континентален шелф, беше избрана поради уникалността на наличните местообитания и представлява традиционна хранителна зона за рибни видове както с консервационно, така и с икономическо значение.

Данните за макрозообентоса бяха събрани по време на осем научни експедиции, проведени в периода 2018–2023 г. на борда на изследователския кораб Mare Nigrum, като бяха събрани 43 проби от 37 станции. Пробите бяха съхранявани в 4% солена разтвор на формалдехид и обработени в лабораторията съгласно регионално договорени методологии.

Структурата на съобществата беше анализирана въз основа на видов състав, плътност, доминиране, честота, разнообразие (индекс на Shannon–Wiener) и биомаса. Пространствените анализи бяха извършени с помощта на Ocean Data View, докато едновариантните и многовариантните анализи бяха проведени с използване на PRIMER 7 и PERMANOVA+. Бяха изчислени също така биотичните индекси AMBI, M-AMBI и M-AMBI (n).

По отношение на ихтиологичния компонент бяха проведени научни риболовни изследвания с използване на изследователските кораби Steaua de Mare 1, Thethys и Kingfisher, като бяха използвани пелагични и дънни тралове, както и мрежи хрилки (гилнети) при наличие на разрешение за научен риболов. Определянето на видовете беше извършено с използване на базите данни FishBase и WoRMS. По време на операциите 15 екземпляра есетрови риби бяха случайно уловени и анализирани чрез неинвазивен метод на стомашна промивка.

С цел съпоставяне на информацията за съществените бентосни местообитания с хранителната екология на рибните видове бяха извършени анализи на съдържанието на стомасите чрез два метода: класическа дисекция (за търговски видове) и стомашна промивка с последващо освобождаване (за защитени видове).

- *Класическо пробовземане:* Екземпляри калкан (*Scophthalmus maeoticus*), уловени в изследваната зона, бяха измерени и претеглени (със и без стомах), дисектирани за извличане на стомаха (лигиран в двата края), след което съдържанието на стомаха беше претеглено и анализирано под микроскоп.

- *Стомашна промивка:* При екземплярите от есетрови риби бяха приложени методи на стомашна промивка, адаптирани от международно приети процедури, с цел изследване на съдържанието на стомаха без увреждане на индивидите. Цялата процедура – от изваждането на уредите до освобождаването в морето – продължаваше между 3 и 7 минути в зависимост от размера на екземпляра и обема на стомашното съдържание. Самата процедура на промивка продължаваше приблизително 30 секунди за екземпляр. След приключването всички екземпляри есетрови риби бяха безопасно освободени в морето, а пробите от стомашното съдържание бяха съхранени в разтвор на формалдехид 4–10% и по-късно анализирани в лабораторията.

Качественият лабораторен анализ се състоеше в пълна идентификация на хранителните компоненти, налични в стомасите на рибите. Количественият анализ се основаваше на числени методи, като изчислените параметри включваха честота на срещане (FO%), доминиране (D%) и индекс на относителна важност (IRI).

Състав на макрозообентоса в изследваната зона

Анализът на 43-те проби от макрозообентос установи 107 таксона, принадлежащи към 20 основни таксономични групи, като полихетите представляват най-голям дял (28%), следвани от мекотели и ракообразни.

Изследваната зона се намира в циркалиторалната зона и се характеризира с тинести циркалиторални седименти с *Melinna palmata*, смесени циркалиторални седименти с *Dipolydora quadrilobata*, както и биогеини рифове, образувани от *Mytilus galloprovincialis*. Дълбоководната мидена биоценоза е представителна за румънското крайбрежие и се среща главно на дълбочини между 30 и 50 m. Поради слабо консолидираните тинести субстрати мидите образуват изолирани струпвания („мидени гнезда“) с основна екологична роля, осигуряващи твърд субстрат за други организми, както и укрития и хранителни зони за рибите.

Оценката на екологичното състояние чрез индекса M-AMBI*(n) показва добро екологично състояние за приблизително 80% от изследваните местообитания съгласно Рамковата директива за морска стратегия. Индексът AMBI показва относително нисък дял на чувствителните видове (под 10%), докато опортюнистичните видове от втори порядък доминират в повечето станции, с висока вариабилност в относителната им численост.

Рибна фауна с консервационно и търговско значение

От приблизително 140 рибни вида, регистрирани в Черно море, 62 вида бяха установени в северната част на румънското крайбрежие, включително 20 вида с търговско значение и три вида есетрови риби (белуга, руска есетра и моруна) с консервационно значение. Общо бяха анализирани 100 екземпляра калкан

(*Scophthalmus maeoticus*) и 15 случайно уловени екземпляра есетрови риби, които впоследствие бяха освободени.

Изследваната зона представлява традиционна хранителна зона за видовете от семейство Acipenseridae, но през последните години е била интензивно експлоатирана чрез риболов с бим трал, насочен към инвазивния коремоног *Rapana venosa*, узаконен в Румъния през 2013 г. Използването на този уред върху пясъчни и тинести субстрати, използвани като хранителни зони от есетрови риби и калкан, може да повлияе върху зообентосните съобщества и съответно върху рибните ресурси.

Анализът на стомашното съдържание на калкан показва преобладаване на риби (81%), следвани от мекотели (13%), ракообразни и полихети. Значителното присъствие на мекотели показва пряка връзка между калкана и мидените находища върху тинести субстрати.

При есетровите видове трофичният спектър варира по видове: белугата и руската есетра консумират главно двучерупчести мекотели и риби, докато моруната се храни предимно с полихети и ракообразни.

Като цяло г-жа Ненчю подчерта, че двучерупчестите мекотели, ракообразните и рибите представляват основни компоненти в храната на анализираните видове, което подчертава значението на запазването на целостта на бентосните местообитания.

Закljučения и препоръки

- Анализът на стомашното съдържание както при калкана, така и при есетровите риби показва, че организмите от макрозообентоса, установени в изследваната зона (особено дълбоководните миди и полихетите), представляват трофичната база на тези ценни видове, което подчертава значението на района като хранителна зона за рибите.
- Изследователите считат, че създаването на временно ограничени риболовни зони чрез пространствено и времево редуване между засегнати райони и райони за биологично възстановяване би било полезно както за уязвимите или съществените местообитания на рибите, така и за рибните запаси, тъй като такива райони могат да функционират като разсадници за съседните риболовни зони чрез изнасяне на възрастни риби и разпространение на яйца и ларви, допринасяйки за поддържането на рибните запаси на устойчиви нива и за подкрепа на устойчивия риболов за местните общности.

Г-н Людмил Икономов (изпълнителен директор, Институт за екологична модернизация) благодари на д-р Ненчю за представената презентация и подчерта значението и актуалността на темата за сектора. Той поиска разяснения относно възможните ограничения, които биха могли да бъдат въведени в анализираните местообитания, и попита дали изследваните райони са част от мрежата Natura 2000.

Той също така изрази интерес към използваната методология за идентифициране на физическите местообитания, като отбеляза, че това е сложен процес, изискващ строг подход. В този контекст той попита дали очертаването на местообитанията е било извършено въз основа на точни координати и фиксирани станции за пробовземане или дали подобни типове местообитания са били изследвани на различни места.

Г-н Икономов отбеляза, че едно местообитание може да включва множество характерни видове; на практика обаче може да бъдат установени само ограничен брой видове, което може да доведе до определяне на местообитание въз основа на ограничен набор от видове, въпреки че тези видове могат да се срещат и в други райони. Поради това той поиска разяснения относно начина, по който са извършени очертаването и класификацията на местообитанията.

Д-р Магда Ненчю отговори, че разглежданите ограничения се отнасят основно до създаването на временни зони с ограничение на риболова, прилагани върху ограничени площи, по-специално около мидени струпвания („мидени гнезда“), считани за съществени за храненето на рибите. Един възможен подход би включвал редуване на периоди на ограничение с периоди, през които риболовът би бил разрешен.

Тя потвърди, че изследваната зона е включена в мрежата Natura 2000 и отбеляза, че голяма част от румънското крайбрежие е обхваната от обекти Natura 2000, без това пряко да засяга риболовните дейности.

Относно идентифицирането на местообитанията тя обясни, че това е извършено от специалисти от Националния институт по морска геология и геоекология – GeoEcoMar чрез използване на специфични методологии за бентосни местообитания. Идентификацията се основава на пробовземане в станции, маркирани с точни географски координати, а класификацията на местообитанията е извършена според характеристиките на субстрата и видовия състав във всяка станция.

Г-жа Отилия Михайл (Министерство на околната среда, водите и горите – Румъния) благодари на лектора за предоставените разяснения относно траловите дейности и разрешените видове уреди в Румъния. Тя оцени положително извършената оценка на въздействието на влачните уреди върху биологичните компоненти, като подчерта, че всякакви отрицателни въздействия върху бентосните местообитания и организми в крайна сметка засягат рибната фауна.

Тя също така подчерта значението на отбелязването, че екземплярите есетрови риби, уловени за научни цели, са били освободени обратно в естествената среда в съответствие с румънския мораториум, забраняващ улова на есетрови риби. В тази връзка тя се позова на съвместната министерска заповед, издадена от Министерството на земеделието и Министерството на околната среда, забраняваща улова на видовете есетрови риби.

Г-жа Михайл поиска разяснения относено оценката на екологичното състояние на рибните видове и възможната им класификация като намиращи се в добро екологично състояние, както и относно използването на критерии и методологични стандарти, установени с Решение (ЕС) 2017/848 на Комисията в подкрепа на прилагането на Рамковата директива за морска стратегия.

В отговор г-жа Магда Ненчю уточни, че извършената оценка се отнася до екологичното състояние на бентосните местообитания, а не на рибните видове, като е използвана методологията, предвидена в приложимата нормативна рамка.

Г-н Флорин Лукиан (Асоциация за морски риболов „Tomis“) повдигна въпроса за интензивността на риболова в Черно море, като отбеляза, че понастоящем по румънското крайбрежие оперират приблизително 20 риболовни кораба. В този контекст той поиска разяснения дали този сравнително нисък риболовен натиск може да представлява риск за анализираните бентосни местообитания.

В отговор г-жа Магда Ненчю се съгласи, че риболовният натиск не е особено висок и подчерта, че целта на предложените мерки не е да се ограничават риболовните дейности или развитието на сектора, а да се осигури минимално равнище на защита в ограничени райони, които биха могли временно да функционират като зони за възстановяване и развъдници с благоприятни ефекти за съседните риболовни райони.

Г-н Михайл Леонов (Министерство на земеделието и развитието на селските райони) също взе думата, като отправи поздрав към всички участници, включително представителите на ANPA, GFCM и DG MARE. Той отбеляза, че обсъжданите теми са изключително актуални и ще останат такива и в дългосрочен план в контекста на предизвикателствата, свързани с устойчивото управление на ресурсите, морското пространствено планиране, геополитическия контекст на Черноморския регион, енергийния преход и кръговата икономика.

По отношение на енергийния преход и декарбонизацията г-н Леонов подчерта значението на внедряването на технологии с ниски емисии и повишаването на енергийната ефективност на корабите и пристанищната инфраструктура като ключови елементи за развитието на конкурентоспособен и устойчив риболовен сектор.

Той също така подчерта значението на селективността на риболовните уреди и адаптирането на техническите мерки към специфичните характеристики на екосистемата на Черно море, като отбеляза, че измененията на техническите мерки трябва да се основават на надеждни научни данни, солидни пилотни изследвания и регионално съгласие, като същевременно се вземат предвид разходите, понасяни от рибарите.

В заключение г-н Леонов подчерта силното сътрудничество между Министерството на земеделието и научноизследователските институти, включително NIMRD „Григоре Антипа“ и GeoEcoMar, като изтъкна, че диалогът с научната общност и консултативните

структури, включително BISAC, остава приоритет и че формулираните препоръки винаги се разглеждат внимателно.

Председателят на BISAC представи следващата презентация, изнесена от г-н Велислав Вангелов, представител на Организацията на производителите на черноморски миди.

Селективност на риболовните уреди – модификация и узаконяване на риболовни уреди за улов на бентосни видове, специфични за Черно море, с минимално въздействие върху други дънни организми и бентосни видове

Селективност на риболовните уреди – модификация и узаконяване на риболовни уреди за улов на бентосни видове, специфични за Черно море, с минимално въздействие върху други дънни организми и бентосни видове

Презентацията, изнесена от г-н Велислав Вангелов, беше съсредоточена върху въвеждането и обосновката на узаконяването на ново селективно устройство за събиране на двучерупчести мекотели (SUUD), специално разработено за условията на Черно море. Устройството е предназначено да осигури целенасочен улов на *Donax trunculus* и *Chamelea gallina* с минимално въздействие върху други дънни организми и бентосни местообитания.

Описание на уреда

Селективното устройство за събиране на двучерупчести мекотели представлява шейна, оборудвана със ситови решетки, плъзгащи се по пясъчни дънни субстрати. Предните зъби, с ъгъл на атака приблизително 30°, проникват в седимента на дълбочина 6–8 cm, като разрохкват субстрата.

По време на влаченето разрохканият седимент се насочва към наклонена ситова решетка с разстояние между прътите най-малко 7 mm (за *Donax trunculus*), където пясъкът и дребните индивиди (под 2.5 mm) се отделят. Останалите екземпляри се насочват към торбовидна част (коденд), изработена от риболовна мрежа с размер на окото 10 × 10 mm, което позволява на по-малките индивиди да се върнат обратно в морската среда по време на влаченето.

Уредът се влечи от моторен съд с мощност на двигателя не повече от 45 kW и дължина не повече от 8 m. Скоростта на влачене е между 1 и 2 km/h. След определен период на работа уредът се изтегля на борда.

Уредът се използва на дълбочини между 0.3 и 4.0 m. Дължината на въжето за влачене варира между 5 и 15 m в зависимост от дълбочината на водата.

Селективното устройство представлява риболовен инструмент, адаптиран към условията на Черно море, позволяващ целенасочена експлоатация на ресурса с минимално въздействие върху други бентосни организми и видове, обитаващи морското дъно.

Г-н Вангелов подчерта, че въвеждането и регулирането на новия селективен уред за събиране на *Donax trunculus* и *Chamelea gallina* следва да се основава на научни становища и/или специализирани изследвания, оценяващи въздействието върху дънните местообитания и потвърждаващи селективността на уреда.

Предложени регулаторни мерки

- Уредът да се използва изключително от плавателни съдове с риболовен капацитет не повече от 45 kW и дължина не повече от 8 m;
- Максималната ширина на отвора на уреда да бъде 70 cm;
- Максималният размер на окото на торбовидната част (коденда) да бъде 10 × 10 mm;
- Всеки плавателен съд да може да използва само един уред;
- Уредите да бъдат надлежно маркирани;
- Максимално разрешеният улов на плавателен съд за 24 часа да не надвишава 200 kg *Donax trunculus*.

Научни аргументи и становища

Г-н Вангелов се позова на съображенията на проф. Коларов, който поставя под въпрос априорните предположения относно отрицателните ефекти на дънните риболовни уреди и подчертава липсата на достатъчно доказателства. Според данни от докторската дисертация на Е. Петрова (ИРР – Варна, 2008), в периода 1983–2002 г. биоразнообразието на макрозообентоса в българския сектор на Черно море се е увеличило от 65 на 83 вида, докато средната биомаса се е увеличила от 105 до 602 g/m². Тези данни показват противоположна тенденция, а именно подобряване на биоразнообразието и количествените показатели на бентосните съобщества.

Изследвания, проведени след мащабни драгажни дейности в района на пристанище Бургас, показват, че бентосните съобщества могат да се възстановят в относително кратък период. Международният опит (FAO, Средиземно море, Атлантически океан) също показва, че дънният риболов е широко практикуван и има значително икономическо значение.

В Румъния събирането на двучерупчести мекотели има съществена социално-икономическа роля, като приблизително 2 000 души участват в дейностите по събиране, преработка и търговия.

Икономически и социални ефекти от регулирането на СУУД

Като се има предвид, че белите миди имат потенциал да се превърнат в третия по обем продукт от рибарството, ориентиран към износ (след рапаната и цацата за България), г-н Вангелов подчерта следните очаквани икономически ефекти от регулирането на селективното устройство за събиране на двучерупчести мекотели:

- Повишаване на конкурентоспособността на българските рибари спрямо рибарите от държавите членки на ЕС и други държави, извършващи дейност в Черно море;
- Повишаване на производителността и намаляване на производствените разходи на рибните продукти;
- Декарбонизация на риболовния сектор;
- Повишаване на прозрачността в сектора и намаляване на нерегламентираните практики;
- Устойчиво развитие и управление на ресурсите от бели миди.

Накрая, отбелязвайки, че използването на уреди за улов на бентосни видове в Черно море вече е разрешено в Румъния и Турция, г-н Вангелов призова публичните власти, в партньорство с научната общност и професионалния сектор, да идентифицират балансираните решения за узаконяването и регулирането на риболовните уреди, адаптирани към бентосните видове в Черно море.

Д-р Йордан Господинов благодари на г-н Вангелов за презентацията и на всички участници в двете работни сесии и подчерта отново значението на сътрудничеството между институциите, експертите и риболовния сектор.

При липса на други точки от дневния ред заседанието на Работна група 1 беше закрито.

Протоколът е изготвен от: Джентилия Балабан

Председател на BISAC,
Йордан Господинов